

KUNNEN KLEINERE ZIEKENHUIZEN GROEIENDE ICT-KOSTEN NOG DRAGEN?

De (versnelde) digitalisering van zorg, mede door COVID-19, gaat gepaard met investeringen in ICT. Deze extra investeringen leveren vooral voor ‘kleinere’ ziekenhuizen (ziekenhuizen met een omzet lager dan 150 miljoen²) problemen op. Ziekenhuizen met een lagere omzet maken relatief meer kosten voor ICT ten opzichte van hun omzet. In het verleden konden kleinere ziekenhuizen dit nog wel oplossen door creativiteit en harder werken, inmiddels moet men hardere keuzes maken. Kunnen kleinere ziekenhuizen de toenemende ICT-kosten nog wel dragen?

Sinds COVID-19 worstelen ziekenhuizen steeds meer met de financiën, waaronder ICT-kosten. Voordat de pandemie uitbrak, spraken de ziekenhuizen over het beheersen van de uitgaven in het hoofdlijnenakkoord 2019-2022¹. Inmiddels weten we dat er in 2019 een omzetgroei² van 4,9% was en in 2020³ zelfs van 5,5%. Tijdens de pandemie is de beoogde beheersing van zorgkosten moeilijk uitvoerbaar gebleken en is de arbeidsmarkt krapp(er) geworden.

Tegelijkertijd gaf de pandemie een boost aan de inzet van digitale zorg en gegevensuitwisseling, zoals in de vorm van beeldbellen, digitale consulten en landelijke capaciteitsplanning. De digitalisering van zorg gaat gepaard met investeringen in ICT. Deze extra investeringen leveren vooral voor ‘kleinere’ ziekenhuizen (ziekenhuizen met een omzet lager dan 150 miljoen²) problemen op. In het verleden konden kleinere ziekenhuizen dit nog wel oplossen door creativiteit en harder werken, inmiddels moet men hardere keuzes maken. Kunnen kleinere ziekenhuizen de toenemende ICT-kosten nog wel dragen?

Ontwikkeling en trend van ICT-kosten

Vanaf 2007 voert M&I/Partners jaarlijks de ICT Benchmark Ziekenhuizen uit. De benchmark brengt de kosten en prestaties van ICT binnen ziekenhuizen in kaart. Gedurende de afgelopen jaren zijn de ICT-kosten ten opzichte van de omzet in onze jaarlijkse benchmark gestegen (figuur 1). In 2016 bedroegen de ICT-kosten nog 4,2% van de omzet. Inmiddels is dat percentage gestegen naar 5,7% in boekjaar 2020.

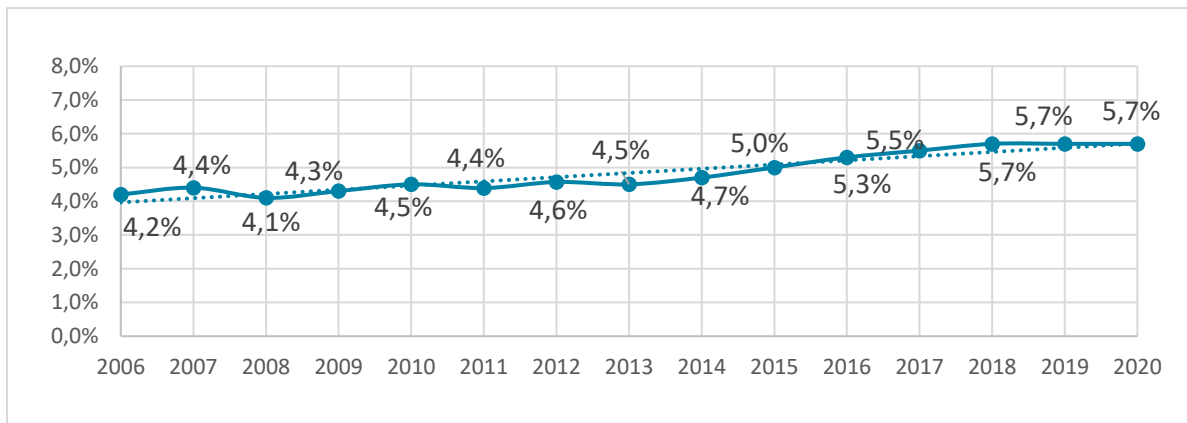
In de afgelopen 14 jaar zijn de ICT-kosten met 1,5% toegenomen ten opzichte van de omzet. Het gaat hier om een toename van kosten in miljoenen. De toename van de ICT-kosten komt vooral voort uit meer functionaliteit en daarmee samenhangende licentie- en softwarekosten. Hogere eisen vanuit wet- en regelgeving op informatiebeveiliging en privacy, toenemende mogelijkheden en digitalisering liggen ten grondslag aan de stijgende softwarekosten. Naast het elektronisch patiëntendossier (EPD), zorgen doorontwikkeling van online mogelijkheden voor patiënten, integrale beeldoplossingen en de noodzaak voor data analyse op verantwoordings- en stuurinformatie voor hogere softwarekosten. Dit in combinatie met hoge eisen aan onder andere beschikbaarheid en informatiebeveiliging.

---

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/06/04/hoofdlijnenakkoord-medisch-specialistische-zorg-2019-2022-ondertekend>

² BDO benchmark ziekenhuizen 2020

³ [Ziekenhuizen financieel niet in problemen door coronacrisis \(accountant.nl\)](https://www.accountant.nl/ziekenhuizen-financieel-niet-in-problemen-door-coronacrisis)

Figuur 1: Ontwikkeling en trend van ICT-kosten als percentage van de omzet door de jaren heen

Betugeling van de omzet

De ICT-kosten en omzet van ziekenhuizen blijven stijgen. De stijging van de ICT-kosten als percentage van de omzet wordt door een stijging van de omzet van ziekenhuizen gedempt. De oorzaak van omzetsijging ligt in de toenemende zorgvraag, waar de inzet van technologie en ICT mede helpt deze op te vangen. Zodra de omzetten van ziekenhuizen minder mogen toenemen, stijgen de ICT-kosten in verhouding en dat kan spanning geven op andere uitgaven in het ziekenhuis. Terwijl de komende tijd digitale zorg meer ingebed moet raken.

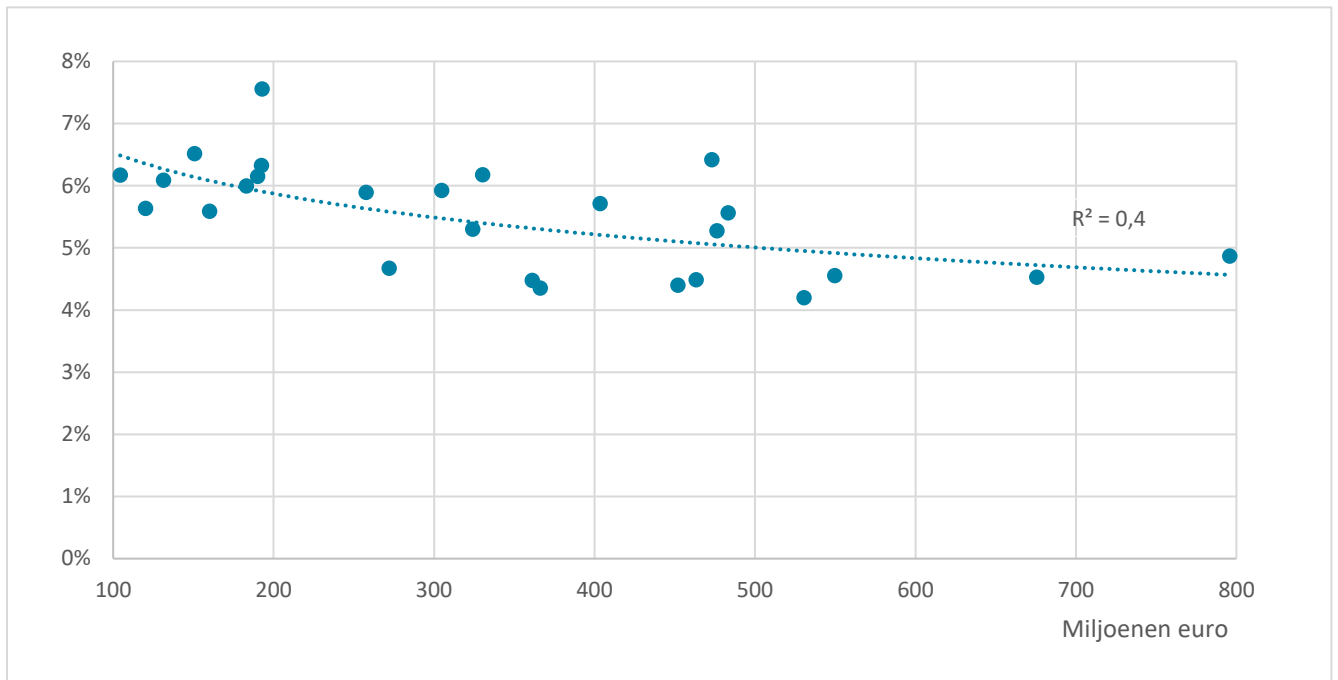
In het hoofdlijnenakkoord 2019-2022 was een afspraak voor 0 omzetgroei opgenomen op medisch-specialistische zorg. Inmiddels weten we dat de zorguitgaven van medisch-specialistische zorg in 2020 met 6,1% gegroeid zijn. Tussen 2017-2019 was dit gemiddeld nog 3,6%. Het hoofdlijnenakkoord is tijdens de pandemie niet houdbaar gebleken⁴. Richting de toekomst geeft dit des te meer reden om te sturen op batenrealisatie met digitale zorg. Digitalisering moet daarbij ook een antwoord bieden op het toenemend personeelstekort in de zorg.

De baseline van ICT-kosten

In de ICT Benchmark Ziekenhuizen zien wij de laatste jaren steeds vaker dat kleine ziekenhuizen de ICT-ontwikkelingen, hogere eisen en toenemende kosten moeilijk kunnen bijbenen. Om alle ICT in een ziekenhuis draaiend en bij de tijd te houden is een minimum omvang van ICT-personeel, software en infrastructuur noodzakelijk. Voor ziekenhuizen met een kleinere omzet weegt het basisniveau van kosten ('baseline') voor met name 'software' zwaarder. Er is dus een minimaal kostenniveau van software voor een ziekenhuis. En daarnaast moet aan alle eisen op het gebied van informatiebeveiliging, privacy, patiëntveiligheid en kwaliteit van zorg voldaan blijven worden. Ondertussen hebben kleine ziekenhuizen een belangrijke rol in zorg dichtbij, samenwerking met onder andere de eerste lijn en presteren ze op zorgkwaliteit vaak goed door hun patiëntgerichtheid.

In figuur 2 zien we de relatie tussen omvang ziekenhuis (op basis van omzet) en ICT-kosten als percentage van de omzet, over de boekjaren 2017 tot en met 2020. Opvallend is, dat naar de verhouding **hoe lager de omzet, hoe hoger de ICT-kosten** ten opzichte van de omzet. Dit roept de vraag op welk minimale kostenniveau een ziekenhuis moet maken om alle ICT passend in de lucht te kunnen houden. Ofwel wat is de **'baseline van ICT-kosten'** voor een ziekenhuis?

⁴ <https://www.raadrivs.nl/binaries/raadrivs/documenten/publicaties/2021/06/21/opnieuw-akkoord/Advies+Opnieuw+akkoord.pdf>

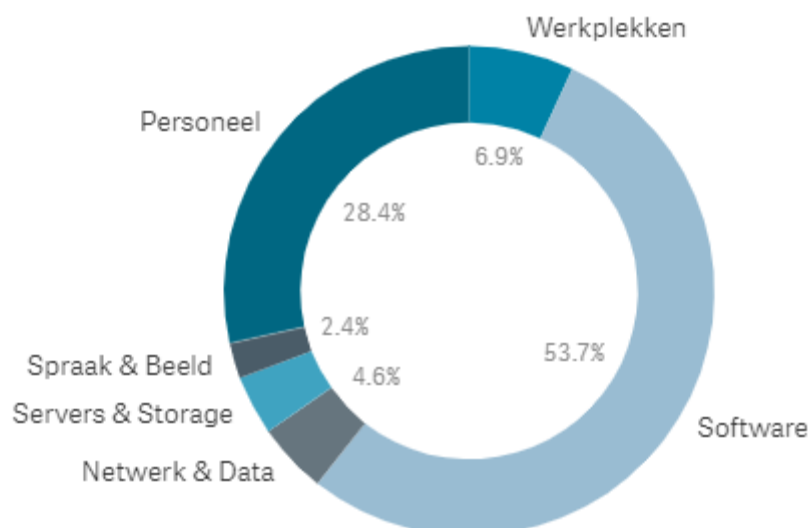

Figuur 2 ICT-kosten als percentage van de omzet uitgezet tegen de omzet van ziekenhuizen

In de grafiek zijn de omzetten van ruim 25 deelnemende ziekenhuizen afgezet tegen de ICT-kosten als percentage van de omzet. We gebruikten hiervoor de benchmark resultaten van de afgelopen vier boekjaren van 2017 – 2020 bij algemene en topklinische ziekenhuizen. We zien met de R-kwadraat van 0,4 een licht aanwezig verband tussen de omzet van ziekenhuizen en het percentage ICT-kosten. De R-kwadraat geeft aan hoeveel % van de variatie wordt verklaard door de relatie tussen ICT-kosten ten opzichte van de omzet. **Dat wil zeggen:** de ziekenhuizen met lagere omzet maken relatief meer kosten voor ICT ten opzichte van hun omzet.

Verdeling ICT-kosten

Het benchmarkmodel van M&I/Partners gaat uit van een ICT-objecten en geeft inzicht in het jaarlijkse kostenniveau voor het in stand houden en/of vervangen van de ICT-objecten. Het jaarlijkse kostenniveau bestaat uit de optelsom van de afschrijvingen en de exploitatiekosten. Het gehanteerde model geeft daarmee zicht op de jaarlijkse integrale ICT-kosten. Figuur 3 geeft de percentuele verdeling van de ICT-kosten over de verschillende kostencomponenten weer voor deelnemende benchmark ziekenhuizen met een omzet tot € 150 miljoen afgelopen vier jaar. We zien dat een groter deel van de kosten in de categorie ‘software’ valt, terwijl de omvang personeel juist lager ligt dan de benchmark. Ruim 80 % van de totale kosten gaat op aan ‘software’ en ‘personeel’. In de details van de softwarekosten is terug te zien dat de licentiekosten voor onder andere het EPD en beeldvormende systemen bij een kleinere omvang niet meer evenredig mee dalen. Deze hogere kosten lijken deels opgevangen te worden datgene waarop men kan sturen; minder ICT-personeel.

Figuur 3: verdeling ICT-kosten ziekenhuizen tot € 150 miljoen afgelopen vier jaar.

Toenemende digitalisering

Toenemende digitalisering ligt ten grondslag aan de stijgende softwarekosten. Landelijk beleid stimuleert brede implementatie van digitalisering, zoals met het versnellingsprogramma informatie-uitwisseling patiënt en professional (VIPP). Naast subsidieregelingen werkt het Ministerie van VWS aan een wet die verplicht dat gegevensuitwisseling tussen zorgverleners elektronisch verloopt. Door elektronisch met elkaar uit te wisselen, gaat de informatie die nodig is voor de behandeling van patiënten sneller en met minder kans op fouten van de ene zorgverlener naar de andere. Als gevolg van de coronamaatregelen zijn veel ziekenhuizen mogelijkheden gaan aanbieden voor digitale zorg en ondersteuning op afstand.

Toenemende spanning tussen ontwikkelingen en ICT-kosten

De komende jaren zal de spanning tussen ontwikkelingen in digitale zorg en kosten voor software en personeel verder toenemen. Kleinere ziekenhuizen in het bijzonder zullen sterk moeten letten op hun ICT-formatie, software en infrastructuur en lopen het risico hierin vast te lopen. Door gebruik te maken van bijvoorbeeld tweedehands licenties en zuinige inzet van ICT-personeel konden voorheen de kosten worden gedrukt. Inmiddels maken de ontwikkeling naar cloud software en abonnementsmodellen het steeds lastiger noodgrepen toe te passen op de softwarekosten. Hogere eisen aan onder andere informatiebeveiliging, beschikbaarheid en verdere digitalisering vragen tegelijkertijd om meer ICT formatie. De komende jaren zal de baseline van ICT-kosten voor ziekenhuizen hierdoor verder verhogen.

Om niet vast te lopen is het daarom zaak om

1. Als ziekenhuizen collectief in gesprek te gaan softwareleveranciers over licentieprijzen voor kleinere ziekenhuizen.
2. Oog voor kosten opdrijvende effecten door de vele 'compliance' wet- en regelgeving die ontstaan is. Denk aan informatiebeveiliging en privacy, horizontaal toezicht, Digid audits, et cetera.
3. Kleine ziekenhuizen financieel ruimte bieden om meer digitale zorg in te zetten. Zij bieden juist met hun profiel van dicht bij de patiënt, zorgportfolio en regionale samenwerking met andere zorgverleners een goede omgeving om aan batenrealisatie van digitale zorg te werken.

De zorg vraagt om digitalisering via wetgeving, zorgverzekeraars, landelijke ontwikkelingen en ambities van ziekenhuizen. Voor de bestuurders en CIO's van kleinere ziekenhuizen zal het de komende jaren

koordansen onder hoogspanning worden: balanceren tussen kosten- en risicobeheersing en de digitalisering van zorg.

Meer informatie?

Neem contact op met Pernette Gerla of Antoon van Luxemburg

- Pernette.gerla@mxi.nl of Antoon.van.luxemburg@mxi.nl
- Telefoon 030 2 270 500 / www.mxi.nl/benchmarks .